

לשון רש"י קלט. ד"ה דמיחסר], ומצד ההקרבה, הלא באותה שעה היו התורים ראויים להקריב ויצא בהם ידי חובת נדרו [ואעפ"י שאולי בתחילת הציהוב דינם כקטנים והרי לא הביאם לכהן בכשרות – אך הלא הביא אז בני יונה הראויים, ויצא ידי נדרו בהבאתו שזהו עיקר הנדר כאמור].

ובחזון איש (או"ח קמב, ב) פירש דברי התוס' לענין שאינו עובר בבל-תאחר, שהרי הפריש והביא לכהן. (ומבואר שנקט כהמשל"מ שלא יצא ידי נדרו עד שיביא אחר. וצ"ע א"כ מה טעם אינו עובר בב"ת, ומאי שנא מהוקרב שלא לשמה שצדד שם שעובר. ונראה פרוש דבריו כיון שראויים להקריב כשיזוהבו והוא הביאם מיד ובהבאה יצא ממה נפשך, הלכך אין בזה 'בל תאחר'. וכן צדד בספר אבן האזל (מע"ה ק טז, ב), אלא שהסיק שעובר בב"ת כיון שאי אפשר להקריבם עד שיעברו ג' רגלים. ואולם לענין מצות עשה ד'ובאת שמה והבאתם שמה' שיש ברגל ראשון, בזה כתב שם שאינו עובר כשהביא לכהן מיד.

וע"ע אבי עזרי (מע"ה ק יד, ה) שאמנם מצות הנדר עדיין קיימת אך השיעבוד הממוני כלפי ההקדש נפקע בהבאתו). ועוד כתב בחזו"א תירוץ נוסף על קושית התוס', שמדובר שהתנה 'הרי עלי מן התורים או מן בני היונה על מנת שאיני חייב באחריותם'. (ובספר חדושים ובאורים הקשה על כך שהתנאי מתקיים רק לאחר שיפריש את הראוי להקרבה, או ייפטר מנדרו, אבל כשמפריש דבר שידוע שא"א להקריבו מגין לומר שיצא ידי נדרו. וע' גם בהגהות פורת יוסף ושלמי שמעון).

עוד בענין זה ע' במובא ביוסף דעת זבחים ב: ד:

דף כג

(ע"ב) 'מיייתי ומתני'. פרשו התוס' (כאן ובמנחות צא) שמביא שתי מנחות בשני כלים, אחת של שני עשרונים בלולים בארבעה לוגין שמן, כדין האיל, ואחת של עשרון בלול בשני לוגין ככבש, ומתנה שהאחת תעלה לחובתו והאחרת לנדבה. ולענין נסכי היין, מביא שלישיית ההין יין ומתנה: אם הוא איל – הרי זה לחובתי. ואם כבש – הרי רביעיית ההין תהא לחובה והלוג העודף יהא נדבה. וכן פרש רש"י (כאן ובמנחות), שמביא יין ארבעה לוגים.

הוצרכו לפרש כן ולא פרשו שמביא שבעה לוגין ומתנה כפי שפרשו במנחה (כן העיר בצאן קדשים שם) – שהרי שנינו **'מביא עליו נסכי איל'**. ולא אמרו **'נסכי כבש ואיל'** (שער המלך פסוה"מ ו, יח; יד דוד מנחות צא. ואולם בשפת אמת שם צדד לפרש שמביא נסכי כבש עם איל).

ויש לשמוע מדבריהם שיכול אדם להתנדב מנחת נסכים של סלת ושמן בלא נסכי יין – שהרי ראינו כאן שכופל המנחה ואין כופל היין. וצריך עיון (עפ"י שפת אמת שם. וציין לדבריו במנחות קד ובזבחים פד; גליונות קהלות יעקב מנחות צא).

ומדברי הרמב"ן משמע שנותן הכל בכלי אחד, וצדד שאין לפסול משום 'ריבה שמנה' אלא כשהוסיף שמן לבדו, אבל כאן שאף המנחות עצמן נתערבו, לא. וגשאר ב'צריך עיון'. ולא הבנתי הלא מפורש במשנה במנחות (פט): שהמערב נסכי כבשים בנסכי אילים עד שלא בלל כל אחת בפני עצמה – פסול.

ושמא יש לפרש באופן שנתן כשיעור נסכי כבשים ובלל, ושוב הוסיף כשיעור נסכי איל ובלל הכל שוב. ואם כי לכתחילה אין מערבים, כאן שאין לו ברירה אחרת הוי כדעבד. וצ"ע מדוע לא יביא שתי מנחות בכלים נפרדים כמש"כ התוס'.

'מי אמרינן איל וכבש מתנה...' לכאורה נראה שודאי אינו כשר לקרבן ככבש, שהרי אינו בן שנתו (וכמו שתמה בקובץ ענינים), רק הספק הוא שמא כיון שלא הגיע לכלל איל, שמא דין נסכיו כדין הכשב. וכיון שדינו כן, הלכך הנודר

להביא מהאיל או מהכבש יצא ידי נדרו בפלגס כיון שאם אינו כאיל הרי דינו ככבש וא"כ גם בלשון בני אדם נחשב זה ככבש או כאיל.

[יש לדקדק מן מלשון הרמב"ם, שמצד אחד פסק (מע"ה"ק טז, ב) לחוש לספק בר פדא שמא כבש שמא איל, ומאידך נקט (שם ב, ו) שמצד שני שהקריב פלגס אין עולה לו מזבח. והלא היה לו לפרש שספק יצא – אך לפי האמור כיון שנתחייב להביא כבש בן שנה (כמבואר במשנת זכחים צ: עפ"י הכתוב), ודאי לא יצא בפלגס].

'האומר הרי עלי לחמי תודה מן החמץ או מן המצה והביא שיאור מהו... ספיקא הוא ונפיק' – וייפדו, ויפלו דמיהם לנדבה לתודה אחרת. כן פרש"י (להלן בד"ה מיפק. הרש"ש הגיה בדבריו 'לנדבה או לתודה אחרת'). וכן נקט בתורא"ש, שאין הלחם קדוש אלא לדמיו (וע' בחדושי חת"ס בסוגיא דלעיל).
ואולם הרשב"א הביא בשם התוס' שחולקים וסוברים שאם יפדם קודם שחיטת התודה, הרי כאילו לא הביא כלום [בשביל חברו, וכדלהלן] שהרי אין הלחם מתקדש אלא בשחיטת הזבח. ולאחר שחיטת הזבח שוב אין ללחם פדיון – הלכך יישאר הלחם בלא פדיון, ודינו כדין המביא שמונים חלות לתודתו במקום ארבעים, שלדברי חזקיה (במנחות עח) קדשו ארבעים מתוך שמונים, והרי נשארו ארבעים בשל נדרו [וכתב הרשב"א שלא נתפרש מה יעשו בהם]. וע"ע בספר חדושים ובאורים.

'אלא דרבי יהודה לרבי יהודה. על מה שכתב רש"י שלכך אין לוקים על אכילתו דהויא 'התראת ספק', כבר העירו אחרונים (ערש"ש רעק"א ועוד) הלא כאן הספק אינו רק בהתראה אלא האיסור עצמו מוטל בספק האם עבר משום חמץ אם לא, ולדברי הכל אינו לוקה בספק. [לא נחלקו התנאים אלא כשהוברר לבסוף כשעבר ורק בשעת ההתראה היה הדבר מסופק] אמנם כבר ציינו האחרונים לדברי רש"י בעוד מקומות (להלן פ. פו. וסנהדרין פט): שכינה 'התראת ספק' על כגון זה [ויש מי שהגיה 'עבירת ספק'. ע' בהגהות ר"י פיק להלן פו].

דף כד

'כשר בכהנים פסול בלויים'. מפשט הברייתא שבסמוך נראה שהכוונה היא לפסול 'שנים' שישנו בלויים ולא בכהנים. אך הרי מבואר בגמרא שלוי זקן כשר לשרת בבית עולמים, ורק במשכן היה פסול למשא. וא"כ קשה לומר שהמשנה שונה דין שאינו נוהג בזמן שנשנית. ולדעת הרמב"ן (בהשגות לספר המצוות שרש ג) שמצוה זו נוהגת לדורות, לכשיצטרכו לשאת הארון ממקום למקום – אתי שפיר. אבל לדברי הרמב"ם (שם) שאין מונים מצוה זו כי לא נאמרה אלא לשעה, קשה.
יש מפרשים (ע' בפירושו רע"ב) כוונת המשנה שפסול 'קול' הנוהג בלויים (כמבואר להלן) ולא בכהנים (עפ"י קובץ ענינים; חדושים ובאורים).

'יכול... – דברי הימים-א כ"ג, כ"ז וכ"ז (מהגר"א נבנצל שליט"א).

שם משמע שכשהניח ה' לעמו וישכון בירושלים ושוב אין מוטל על הלויים לשאת את המשכן ממקום למקום, לכך הם נמנים מבן עשרים שנה ומעלה. וכן מבואר ברמב"ן (בהשגותיו לספר המצוות שרש ג). וע' גם בספר חדושים ובאורים.

'... כ"ה ללמוד ושלשים לעבודה. מכאן לתלמיד שלא ראה סימן יפה במשנתו ה' שנים שוב אינו רואה... שאני הלכת עבודה דתקיפין'. נראה שזהו ששנינו בן חמש למקרא בן עשר למשנה בן ט"ו